

LLIBRET

de la

Falla del Comerç de la Plaça del Mercat Central

Original de
Santiago Aguirre Verdeguer

El Cuento
FUTBOLERA
es per a el
Concurs de
"CIFESA"

...
Relació
i
Explicació

A
N
Y

1
9
4
2

Prèu: 1 Pta.

¡Salud robusta!

¿Cómo?

Tomando una copita de coñac
luego de cada comida.

¿De qué marca?

De Pons Hermanos, Solera 1899

¿Por qué?

Coñac

P - orque es Solera 1899

O - rdena las funciones digestivas

N - o sufre alteraciones, es
siempre el mismo

S - obresale por su exquisito paladar

¡Insuperable! coñac P O N S

en este día por su alta calidad

y nacimiento VALENCIANO

DAVANT LA FALLA

Comentaris i Dotoreries

Quansevol qu' es fije un pòc,
i no siga curt de vista,
dempres de pasar revista
a la Falla, pòc a pòc,
si no té el servell a troços
o el cap plé de borumballa
vorá que trata la Falla
d' un homenatge als arròços.

Es motiu de bona cepa,
i valenciá hasta tal punt,
que no haurá Pepe ni Pepa
que no li agrade l' asunt.

Ara, que dirá la gent
qu' es un cas molt atrevit
alsar éste mòmument
cuant hi ha badall qu' alsa un crit.

¡El arròç!, santa paraula,
alimentació completa,
cuant fá falta en una taula
no está la gent satisfeta.
¿Quí es el que no haurá pensat,
en éste temps dolorós,
en un bòn plat de cuallat
o en un arrosset caldós?

¡El arròç!, ¡gran aliment!,
manté a mitja Humanitat,
per el arròç i el forment
ha pogut viure la gent
qu' en el Globo s' ha criat;
i que la còsa es aixina
a ningú li estranye ya,
pues ha dit la Medicina
en la Química en la má
qu' el arròç té vitamina,
i sense la vitamina
ya no pot viure cristiá;
i si es persona que créu,
pot cridar al capellá

perá encomanarse a Deu
perque canta la gallina.

Díu un refranero vell,
qu' el arròç fá el ventre gròs;
yo mai he vist qu' el arròç
a ningú li unfle el budell,
ara si menjéu paella
ya pot cambiar la còsa,
¿qué no será la tabella
lo que fá la panxa grossa?

Si vos fijeu en la Falla,
voréu dalt a la paella,
i al gall plantat damunt d' ella
empinat i fanfarró,
que de satisfacció estalla,
cantant: ¡Soc el amo yo!,
¡no hi há qui en xáfe la ralla!
¡el que vullga ferme a troços,
convertint en aliment
la meua carn i els meus òssos,
putje ací dalt si es valent,
que a picotaes i a mòssos
no li deixaré una dent!;
i es que s' ha fet l' ilusió
de qu' es valent, i viu d' ella,
i el pobret está «en capella»
i es un «chulo» d' ocasió.

A la Paella agarráes,
unes áus del Paradís
tiren com desesperaes
en un vol ráu i feliç,
per órde de Sant Miquel
se l' emporten cap al Cèl;
Allí han sabut qu' es la festa
de Jusep el Patriarca,
i han organísat orquesta
de sambombes i matraca
per a festejar al Sant,
i li demanen cantant
convide i págue la «taca».

Al roido atronador
de tan gran algarabía,
han despertat al Sinyor
que sobre un núbol, dormía,
fet de pòdreria i or,
i fent un gran resplendor
com el llàmp d' una çentella,
ha explotat com canterella,
dient de molt malhumor:

—¿Quína escandalera es ésta
i qui h' armat éste bullit?
¡Ací no hi ha qui álse 'l crit
ni més música ni orquesta
que la Celestial!..., ¿hau oït?
Tots han callat de repent
al voré a Deu tan furient;
Ha pres la paraula Pere,
tremolánlise les cláus
ha dit, fent un pas enrere
posánse la má en lo pit
e inclinant humil la testa:

—Sinyor, si no Vos molesta
Miquel dirá lo que pasa,
puix Miquel en esta Casa
guarda l' orde i la rahó,
per algo li hau dat la espasa:

—¿I a tú qui t' ha donat basa
en la present ocasió?
¿No sabs qu' ací la rahó
solament la done yo?

—Perdonéu al atrevit,
—ha dit Pere agenollat—.

—Alsat, qu' estás perdonat,
i no parles sens profit;
Nostre Sinyor s' ha girat
al áltre costat i ha dit:
Miquel, conta l' ocorrit,
pots parlar sense recèl.

—Sinyor, pasetjaba el Cèl
estudiant una çentella
que fera pols a Luzbel,
i s' acostá la parella
que féa la descuberta,
éren Abdón i Senént,
i com a còsa molt cèrta
me digueren lo sigüient:

—¿Sabs qu' allá baix en la Terra,
a Jusep li fan gran festa?

—¡Si allí no hi ha mes que guèrra!
—els he dit, i Abdón contesta—

—Hi ha páu i tranquil·tat
ahon la fan, puix han tirat
els dimònis qu' allí había.

—Aixó es lo que yo creía,
pero en queden disfrasats
de borreguet o d' ovella,
i com no porten esquella
van en lo montó amagats.

—No heu eregues, está tranquil.

—No digues desbarats, ¡calla!,
¡si allí pa vore un pernill
han d' armar una batalla!,
¡i la còsa arriba a tant,
qu' el rifen com un brillant!
¿Qué voléu?, pronte, acabem.

—Que la festa celebrem
i qu' el Sant págue la «taca»,
per aixó lo de l' orquesta
de sambombes i matraca—;
La Cort está alborotá,
i li demánen' al Sant,
en albáes, i cantant,
que págue la convidá.

—I qu' es lo que penseu fer
pa qu' el Sant quede millor.

—Una paella, Sinyor,
en un pollastre sanser.

—Prengáu el de la Passió,
qu' es un bòn gall d' ocasió;
eixe gall no te parell
i deu tindre molt bònss mossos.

—Sinyor, eixe gall es vell
i tindrà molt durs els òssos,
i la paella, Sinyor,
per a eixir be, vol tendror
en el pollastre i els tròços.

—¿I tú ahon has deprés això?

—Com yo tinc l' habitació
pròp de Llíria, no es estrany,
tot me hu conta un' agüeleta
aseá i arriscaeta,
amiga del Ermitany.

—Podíeu cridar a la vella
i que fasa la paella.

—L'hem encomanat, Sinyor,
contant en vòstra llicència,
en lo Mercat de Valencia
qu' es ahon les guisen millor.

—Bueno, féu lo que vos plaga
i no armeu molt de roido,
Jusep, a tu «cometido»,
perqu' ací mana el que paga.

Cuant l' arròç arribá 'l Cèl,
el probá Nostre Sinyor,
i al trobarli bòn sabor,
digué: Pere, asó es millor
que les coquetes en mèl,
¡Asó es una còsa seria!,
cridéu a Santa Quitèria
qu' es la cuinera major,
qu' el taste i que prenga nota,
i si entra alguna devòta,
la paseu al menjador;
per si vos en sòbra un pòc
o algùn òsset de costella,

crídeu al gos de Sant Ròch
i que llepe la paella.

I ací teníu explicat,
per un cas de maravella,
cóm hasta el Cèl ha arribat
la fama de la paella.

Tot asó qu' ací ha ocurrit,
necessita explicació
i el per qué la Comició
d' este mòdo ha procedit.

La Junta va rebre un S. O. S.
del Arcàngel Sant Miquel
diguent: Prepareu arròç
i uns sacs de bunyols en mèl;
i ésta matiná, a les sis,
han arribat en bandá,
cent mil áus del Paradís
i s' andut la bunyolá;
la paella l' han deixá
dalt de la Falla, en repòs,
esperant a la cremá
per a qu' es còga l' arròç.

En lloanca de la Paella

¡Paelleta valenciana,
qu' eres de les flòrs germana
i dels tarongers en flòr,
huf una musa s' engalana
de llauraora valenciana
i cantá en lo téu fllor!

Miréu si será simpática,
que sense ser diplomática
ni escriure ningun paper,
i sòls seguint la pragmática
de la culinària ciència,
a passejat de Valencia
el nòm, per el mon sanser;
i si estás en l' estranger
i eres valenciá de raça,
cada cullerá que passa
per ton pit, el còr t' abraça
en un record falaguer;
i en la regió valenciana
no hi ha festa ni «armonía»,

ni convidá, ni «jarana»
ahon no triunfe la paella,
puix sense la bota i ella
no hi ha humor, ni hi ha alegría.
I siga a la marinera,
en conill, pollastre o pato,
sempre será la primera
i la que «cobre el barato»
entre la grei arrocerà.

¡Paelleta valenciana,
qu' eres de les flòrs germana,
filla del mateix bressol,
yo et fas una reverència,
i si la fam nos apreta,
que la teua providencia,
estimada paelleta,
ens oferixca un consoll!

Voréu baix de la Paella,
com si fòra el pedestal,

curvat com una corbella,
un nap-i-còl colosal,
i junt a ell adosats,
esperant als convidats,
dos peròls, ú en banderetes
i l'altre en fesòls i naps.

Al peròl d'arròç en bledes
li se veuen per la boca
les banderes, com dient:
Ací el calor nos sofoca
i nos despleguem al vent.

Este arròç es molt barato,
pots mantindre una niuá,
allarga i no dona flato;
yo no sé qué allargará
al que mentje d' este arròç,
pero la gent enterá
diu qu' es un arròç molt sá
i que deixa net el còs.

Yo mai he pogut saber
el per qué al arròç en bledes
li han de dir qu' es en banderes
ni quí li ho digué primer;
puix mediant iguals rahons,
al menjar arròç en còl,
podia dir quansevol
que menja arròç en balóns.

L'altre peròl l'han tombat.
¿Será còsa del artiste,
o haurá segut algun gat
per a ferli algun registre?
¿Quína endevinalla es ésta?
¡Ah!, ya ho veig, son els fesòls
que ixen formant un' orquesta
i fugint dels naps-i-còls
perque l' aulor els molesta.

¡Arròç en naps!, en el hòrta
eres la menjá millor,
el teu aliment li porta
fòrça i vida al llaurador,
per a seguir en la lluita
que manté per la collita,
fruit de la seua suor;
i el ama de la barraca,
mentres el hòme está ausent
i prepara el pienso a l'aca

i arregla el cèrdo i la vaca,
posa a còure el «de calent»;
i cuant arriba la gent,
fatigá de la llabor,
tròba en el teu condiment
i al costat la bota plena,
el maná reparador
pa rependre la faena.

Este arròç en mon concépte
sol adolir d' un defécte;
ninguna persona fina
que s' eu présie, en pot menjar,
puix se podria posar,
sense voler, «en berlina»;
i que la còsa es aixina
es lo que váig a explicar:

A cada fesòl qu' embárques,
cuant pegues la cullera,
es una nota que márques
en el pentàgrama humá,
i cuant fas la digestió
i comensa el moviment,
i la música de vent
ocupa l' habitació,
si hi ha algun fesòl güasó
qu' está pròp de l' instrument
i en tocarlo s' encabota
i bufa, i sóna la nòta,
ya dóna un «mí» o dóna un «sol»,
la reunió s' alborota
i tots miren al trespòl;
els uns contenen la risa
en un esfors poderós,
com si estigueren en misa,
áltres se pòsen la má
en la boca, com un bós,
i explóta la carcallá
i tots miren recelós
a l' ún i a l' áltre costat,
tirant la culpa 'l vehinat,
i si per casualitat
ix el aire perfumat,
en el delicat olór
qu' el nap-i-còl dona 'l gas,
tots tráuen el mocador
per a defendres el nas;
i el autor de tal desllis,

ha cregut el infeliç,
per a eludir la cuestió,
qu' el disimulo l' ampara,
i no veu que té la cara
més ròja qu' un pimentó.

Ara, si en voléu menjar,
perque l' arròç es golós,
i no es voléu encontrar
en un cas tan enfadós,
vos diré lo qu' hau de fér:
Anàrsen a passejar
per carrer que tinga vía,
i el roido del tranvía
vos farà molt bon paper.

En la Falla, més avall,
voréu drete una Paella
que no li falta detall,
el gall está davant d' ella,
i com és el rey el gall,
dos anguiles, en parella,
están coronant al gall.

El qu' es veu en la marjal,
qu' está peixcant a l' anguila,
es Carmelet, el «chaval»,
fill de la tia Sivila
i de Carmelo el Fatal;
Fatal li hó tragué Pepica
la filla del merescal,
puix quant miraba una «chica»,
sempre día: ¡Eixa pica!,
totes càuen, ¡soc fatal!

Pero son fill Carmelet
per les «chiques» no cavila,
ell vol que pique l' anguila
i que li afone el suret;
i com té bona figura
i porta la ròba estreta
i parla en molta «dolsura»,
la gent del Saler murmura
i li diuen Carmeleta;
pero el «chaval» no s' apura
i seguix en l' afició,
i quant té un' anguila
dura, torrá a l' asc, ell assegura
qu' es la seua perdicció.

Si li la dónen guisá
i está mòlla, no li agrá,
díu que li entra calentura.

Miréu a dos novensans
i pròp d' ells els hortolans,
que preparén la paella,
un conill té 'n la má ella
i com el pimentó encesa
díu a Pere: ¡Quína pèça!,
com ell no n' has de trobar,
éste val moltes pessetes,
¡cuants el voldrien tastar!
Pere li 'l vol agarrar,
i ella li díu: ¡les mans quetes!,
no me 'l toques, qu' estem nets,
i no juguem en canyetes,
Pere, qu' es farem tallets.

Popeye, desesperat,
s' en ha vingut de «Hollivut»
i viu desilusionat
perque la fòrça ha perdut.
Pero va anar a Gandía
a vore «torechar» vaques,
i ú que menjaba espinagues,
tombá una vaca bravía;
i ell díu, si menje espinaca
no em podrá ningú en lo mon,
i d' una trompá a Pilon
tombaré com a la vaca;
i ara el molt bobalicón
está unflanse d' espinaca.

Ahí hi ha un grupo de dònens;
fijéuse bé, qu' están bones,
qu' están bones... de pelar;
s' han fartat una paella
plena d' arròç i tabella,
i están com la canterella
a puntet de reventar;
i ara díuen les bagases
que no volen treballar.
Fadrineta, no te cases,
perque te farán suar.

Estaba yo en el Mercat,
mirant la Falla, aburrit,
i se posá al meu costat
un «llauro» prou ben vestit,
i destocantse el sombrero
digué en molta cortesia:

—Ascuche usted, caballero,
¿Acás vosté es el fallero?

—No soc, ¿qué se li ofería?

—¡Qu' asó té molt de salero!,
comprenga, vosté, el sentit,
qu' ara que la gent badalla
i hi ha badall qu' alsa un crit,
nos han posat ésta falla
per a obrir el apetit.

¡Per ahon la mires, arròç!,
puix ya fá alguna semana
que no ha entrat en lo meu còs,
i si vosté vá a l' andana
de ma casa, i l' agrana,
no n' arreplega un didal
per a remediari un mal,

Mire si el tinc desijat,
que si estiguera prenyat
i com la gent assegura,
el desij demprés se nota,
eixiria la criatura
com si tinguera pigota;
i li diré en confiança
que, mes que fasa el «canelo»,
m' agrá cumplir l' ordenança
i no en compre d' «estrapelo».

—Puix si vosté en vol menjar,
sense faltar a la llei,
yo li donaré el remey
per si el vol aprofitar;
es la fórmula sencilla:
s' en vá vosté a la marjal,
se disfraça de pardal
i el menja sense cartilla.
I me pegá una mirá
com per a ferme papilla.

Ara, aixó té una fallá,
que si el veu un caçador,
li péga una escopetá
que li fá pèdre el color;

Me pegá un' altra mirá
com per a entrar en suor,
i de repent exclamá:

—¡Ah, cuant s' acabe la guerra
i estiga tot mes barato,
ficaré en una sistella
tots els avíos i un pato,
agarraré la femella
i me n' aniré a la Sèrra,
i allí sentats cul en tèrra
mano a mano, no cal díro,
se farem una paella
que s' ham d' unflar com un cuiro.
¡Per éstes!, ya está jurat;
li he de donar al meu còs
un régimen allargat
de xulles, pollastre, arròç,
hasta qu' estiga ben gròs
i em veja recuperat.

—Puix aguardes asentat
en cadira de repós,
en el bollit que s' armat
podria caure de tòs
si li entra debilitat.

—¡Mire que vosté es graciós
p' animar a un desgrasiat!

Me mirá molt recelós,
se rascá el cap molt nerviós,
i s' en aná de repent,
i yo el víu entre la gent
qu' en la má me día adiós.

I ací s' acaba el llibret:
Lector, si t' ha satisfet,
còsa que m' alegraría,
i en ell has pasat un rato
de bòn humor i alegría,
t' haurá resultat barato.
No li t' deixes a ningú,
que s' el compre cada ú,
i si agoten l' edició
perque tú no l' has deixat,
tindrà una satisfacció
l' autor i la Comició
de la Falla del Mercat.

FUTBOLERA

El tío Nelo vá al futbol

I vá de cuento

Pues Sinyor, va ser el cas,
qu' el tío Nelo el de Alcóra,
qu' es un llauraor capàs
i d' «estirpe» llauraora,
gran chuaor de pilota
a llargues, de lo millor,
puix en el carrer machor
del pòble, té bona nota,
vingué a Valencia aquell día,
a comprar unes corbells,
puix les qu' en casa tenia
ya li s' habien fet velles.

Anaba per lo Mercat
Nelo, com colom perdut,
desfisiós i amohinat
buscant algún conegut
pa que li fera costat;
Miraba a tota la chent,
i tropesá de repent
en Cheróni el de Albalat,
qu' era un amic excelent.

Cheróni quedá sorprés,
l' abrasá plé d' alegria
i casi li doná un bes,
perque Cheróni el volia...!
com si fóra un chermá més,
puix els dos eren de nota,
quant chuáben a pilota
en un partit de porfia,
Cheróni era el delanter,
es a dir, el que feria,
i el tío Nelo, el saguer
de més fòrsa i més poder
qu' en el terme es coneixia,
i en la bolea no había
qui li chafara el paper.

Puix com anabem diguent;
demprés de ferse els cumplits
de raó i de reglament,
comensáren, aburrits,
la conversació siguiant:

—¿Pa molts dies?

—¡No vech l' horal,
a mi la chent m' encocora,
per la esquerral, per la dretal,
¡i si vas de vora a vora
tens que buscar la ralleta!

—A tú sempre t' agradat
la tranquilitat del poble.

—Cheróni, «aquello es la verdad»,
aquella páu es més noble;
tot es car en la Ciutat,
i si bé ho mires, tot fals,
allá plantes un alfals
i ya estás alimentat.

—A la chent ¿cóm l' has deixat?

—La machor feta una canya,
la tia Chima esclafá
queixanse de la migranya,
i a la bacona prenyá;
pero parlem d' atra cosa,
Cheróni, qu' estic dolent
i éstes còses me fan nossa;
¿Ahon pasarem la vesprá
pa matar l' aburrimient?

—¿Que tú no tens ningún plá?

—Yo no.

—Puix ahon va la chent.

—Cheróni, ¿i la chent ahon vá?

—¿Ahon a d' anar?, ¡al futbol!

—Ché, no me prengues el «pelo»,
¿Aixó no será un camelo
com aquell del Consomól?
«¡Vaya nombre, camarál»,
¿no voldrás dir el futbolero,
si párten en castellá?

—Es un choc de l' Anglaterra,
allí han inventat els gols
pa ficar a tots en guerra
i ferse en els «caragols».

—¿I quant cósta?

—Dos «canelos»
cada ú.

—¿Que hi ha «estrapelos»?

—No.

—¿Puix nī que fórem lelos,
o anárem a quatre pates!,
¿que aixó es merienda de móros?,
perque en eixes vint «beates»
podíem anar als toros.

—¿Als toros?, aixó ya es vell,
ara tots van al futbol;
¿puix que tú no saps que un gol
se paga més que un bedell?

—Tanto dirás, qu' em farás
cáure en la tentasió, Cheróni,
i mes que siga un dimóni
anem a fer el Colás;
¿Andando i a la batalla,
perque lo dit está dit!

—Puix anem a pendre el huit,
qu' el huit nos durá a Mestalla.

Cuant entraren en lo Camp,
la chent estaba chuant,
mes com a vóre no aserta
Nelo, lo qu' está veent,
en dos páms de boca oberta
esclatoná de repent:

—¿Trenta mil, Mare de Deus!
¿Ma qu' es véuen cóses grans!,
¿éstos chüen en els péus,
com si no tingueren mans!,
¿están locos o qué pásas?

—Estos, Nelo, sáben masa,
s' enduen la «pasta» a casa
i así «cobren el barato»;
¿Tú veus els qu' están sentats?,
son els que páguen el pato,
venen a pasar el rato
i el pasen desesperats,
i entre crits, brams i sofocos
acaben tornanse locos
i sen van acalorats;
¿qu' éstes cóses del futbol
trastorna a tots el peróll!

—¿Quí es aquell tan sofocat
que mai pára, ¿Amunt... avall!,
com si dirichira un ball?

—El árbítro.

—¿I aixó qu' es?

—Qui dona faltes o bones.

—¿I se fica tan ensés
que té els pimentóns botant?
¿Puix ché, ni que fóren dónes
els qu' estiguieren chuant!
¿I qué vol?

—Marcar «obside»
o posar algún «penalti»

—¿Recordóns, la falta envide,
i ho dic ben alt, o ben «alti»!,
a una copa yo convide
al qu' entenga esta baralla;
¿Penalti... Obside...? ¿Ché calla!
Sinyor, que no se m' olvide,
¿Ténen grasia así en Mestalla!
Puix nosatros, quant marquem,
cantem ¿Val... i quinse, i ralla!,
i tot lo mon mos anten;
¿Regol, quina confusió!

—Puix no es asó lo més trist;
si et chires a l' afisió
vorás lo que mai has vist;
quant pases per els carrers,
chies i grans van a pataes
en les sabates trencaes,
donant faena als sabaters,
i les mares sofocaes
i sense saber qué fer;
i per a mes desespero,
quant tú manco t' ho figures,
t' han clavat les criatures
un gol en mich lo sombrero,
o t' han fet dos moraures
en el cul, «vulgo trasero»;
i aguantat, no digues res
i vésten per una vora,
que pot eixir un Zamora
el chiquet, i aixó val més.

—Cheróni, m' en torne a Alcora,
i ahí se queda el futbol
pa los «chalaos» d' ahora,
¿preferixe marcarli un gol
a la meua llauraora!

—Nelo, no sigues cabut,
ni parles lo que no cal,
que a lo pichor chutes mal,
fas córner, i temps perdut.

—Cheróni, molta «salud».

—¿Ché, no sigues animal;
si t' ou un «monosipal»
ara sí que t' has caigut.

Almacenes "EL TIRÓN"

Pablo Sagalá

==== y Comp., S. L.

Géneros de Punto - Camisería
Juegos de Cama - Mantelerías

Trench, 21 - Teléfono 19329 - VALENCIA

Pedid siempre **Malte "EL SOL"** Es el mejor

Fabricante:

Matías Piles

TURIS (Valencia)

Tienda del Sol Almacén de Comestibles

Matías Piles Palmero

Mercado, 23 - Teléf. 15705 - VALENCIA

Gran Salón Exposición de Vajillas y Cristalerías

CASA PLANCHADELL

Porcelanas y Artículos para Regalos

Loza - Cristal
Batería de Cocina

Calle de San Fernando, 9
y Avenida María Cristina, 6

Teléfono 12138

VALENCIA